

Kapittel 5

Økosystemet på
kysten og i fjordene

Det finnes ulike definisjoner av det geografiske området som dekkes av kyst og fjord (kystsonen), men som en hovedregel kan det være hensiktsmessig å følge den som er gitt av EUs vannrammedirektiv. Den betrakter området innenfor en linje trukket en nautisk mil utenfor grunnlinja som kystsonen. Kystsonen er sterkt påvirket fra landsiden, men er også uløselig knyttet til havet utenfor. Likevel består kystsonen av økosystemer som har sine egne karakteristika og som på mange måter er mer direkte påvirket av menneskelig aktivitet enn de oseaniske systemene. Spesielt i tett befolkede områder er kystsonen utsatt for mange kryssende interesser, og det knytter seg en rekke problemer til forskning og forvaltning av kystsonen som ofte er spesielle i forhold til utfordringene i det åpne hav.

Biologiske verdier og andre ressurser i kystsonen, og dens stadig økende betydning for næringsvirksomhet, rekreasjon og friluftinteresser, gjør den svært viktig både i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. I en helhetlig og langsiktig sammenheng kan de aller fleste med interesser i kystsonen enes om følgende; vi må søke å bevare den rike biologiske produksjonen langs kysten, det biologiske mangfoldet på arts- og økosystemnivå og hindre forurensning som truer kvaliteten på mat fra kysten. Rasjonell bruk og vern av kystsonen reiser en lang rekke problemer som må løses, og det krever mye kunnskap for å planlegge og overvåke bruken slik at utnyttelsen blir optimal og brukerkonfliktene blir minimalisert. Noe av den nødvendige kunnskapen har vi i dag, men det er også behov for en økende innsats for å kartlegge ressursene og økosystemene i kystsonen og forstå de prosessene som foregår der.

- Kystsonen har store biologiske ressurser som tradisjonelt har dannet grunnlag for bosetningen der. Disse biologiske ressursene er dels hjemmehørende bare i denne sonen (skjell, tare, kysttorsk), dels kommer de inn i sonen på gyte- eller beitevandring

(sild, torsk, lodde). En fortsatt rasjonell utnyttelse av disse ressursene er en forutsetning for å beholde et levende kystsamfunn.

- Samtidig utgjør kystsonen næringsområdet for havbruksnæringen.
- Kystsonen har også ressurser som skjellsand og muligens mineraler og olje.
- Kystsonen har ikke minst mange av våre mest verdifulle og mest benyttede rekreasjonsområder, som må bevares også for fremtiden.
- Kysten har vært vår viktigste transportvei, og spiller fremdeles en sentral rolle for transport av varer og mennesker.
- Kysten er resipient for elvene våre og for utslipp fra landbruk, industri og annen human aktivitet.
- Ulike former for industri har sin base i kystsonen, som bl.a. industri relatert til fiske, tremasse, prosess og fartøybygging.

EUs vannrammedirektiv trekker opp retningslinjer for overvåking og forvaltning av vannforekomster på land og i kystnære sjøområder. Formålet er å ivareta vannforekomstenes økologiske status, beskytte mot forurensning og sikre bruk som ikke forringer den økologiske status. Et grunnleggende prinsipp er at overvåkingen skal være knyttet til nedbørsfelt, vassdrag og utenforliggende sjøområder som disse drenerer til, og se disse som helhetlige systemer.

Etter vannrammedirektivet skal det etableres økologisk baserte miljømål for alle vannforekomster, og det skal innføres regelmessig overvåking av deres økologiske status. Økologisk status skal bestemmes ut fra tilstanden til de biologiske komponentene i økosystemene. Biologiske kriterier vil derfor bli en forutsetning for å kunne definere økologisk status og den respons et økosystem har på miljøpåvirkninger. I dag er klassifiseringskriteriene for miljøkvalitet i stor grad basert på kjemiske parametre. Biologiske kriterier er til nå lite benyttet.

Den norske kyst er lang og problemstillingene forskjellige, eksemplifisert ved effekten av amerikansk hummer på Sørlandskysten og kongekrabbe på Finnmarkskysten. Begge er introduserte arter, og kunnskapen om effekten på eksisterende leveområder og mulige konkurrerende arter er svært begrenset. På kysten av Nordland er store deler av tareskogen nedbeitet av kråkeboller. Resultatet av nedbeitingen er mest sannsynlig begrenset med oppvekstområder for fiskeyngel og reduksjon i total biomasse i disse områder. Det er i dag lite kunnskap om en slik prosess kan reverseres. Derfor er det viktig å sikre økosystemene i kystsonen både for de kystnære og de store oseaniske ressurser.

